

NİYAZİ ÖZPEHRİZ
Hesap Uzmanı

VERGİ UYUMU VE ÜLKEMİZDE VERGİ UYUMUNUN ARTIRILMASINA
YÖNELİK ÖNERİLER

Giriş

Katılımcı demokrasinin giderek önem kazandığı günümüz dünyasında, asli fonksiyonlarına çekilmiş, küçük ama etkili, dinamik ve düzenleyici nitelikteki devlet modeli, bir yandan devletin yüklenmiş olduğu görevlerin boyut ve niteliklerini değiştirirken, diğer yandan da devletin gelir ihtiyacının hızla artmasına neden olmuştur. Devletin en önemli gelir kaynağı halktan toplanan vergilerdir. Bunun yanısıra, devlet harcamalarının finansmanı için iç ve dış borçlanma yoluyla elde edilen kaynaklar da kullanılmaktadır. Ancak, ülkemizin bugün itibarıyla gelmiş olduğu noktada, yüksek iç ve dış borç stokunun gerek kamu maliyesi gerekse genel ekonomi üzerinde oluşturduğu baskı ve bu borçlar için ödenen faiz tutarları dikkate alındığında, borçlanma yoluyla elde edilen kaynakların maliyetinin çok yüksek olduğu açıkça görülmektedir. Bu durum, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de vergi gelirlerinin öneminin daha da artmasına yol açmıştır.

Vergi gelirlerinin artırılması, mükelleflerin vergi uyumu ile doğru orantılıdır. Vergiye uyumun artırılması vergi gelirlerini de artıracaktır. Bunun için, vergi uyumu net bir biçimde tanımlanmalı ve vergi uyumunu belirleyen faktörler tespit edilerek, mükelleflerin vergiye uyumunun artması sağlanmalıdır.

Çalışmamızda, öncelikle vergi uyumunun tanımı yapılarak vergi uyumunu belirleyen faktörler ele alınacak, daha sonra, bu faktörlerin vergi uyumunu nasıl etkilediğini tespit etmek amacıyla yapılan bir deney ve bu deney sonucunda elde edilen veriler değerlendirilecektir. Çalışmanın son bölümünde ise, ülkemizde mükelleflerin vergi uyumunun artırılması çerçevesinde dikkate alınabileceğini düşündüğümüz bazı önerilere yer verilecektir.

1. Vergi Uyumu

Vergi uyumu; mükellefler tarafından vergiye ilişkin yükümlülüklerin tam olarak yerine getirilmesi ve vergi beyannamelerinin cari vergi kanunları ve ilgili diğer mevzuat çerçevesinde eksiksiz olarak ve zamanında ilgili mercilere verilmesidir. Bir başka deyişle vergi uyumu, mükelleflerin vergi kanunları uyarınca doğan vergi borcunu tam olarak beyan etmeleridir. Örneğin, gelir vergisi uygulamasında, bir mükellefin gelirinin yarısını beyan etmesi halinde, bu mükellefin vergi uyumu % 50 olacaktır.

Vergi uyumsuzluğu ise, yukarıda yapılan tanımın aksine, vergi yükümlülüğünün olması gerekenden düşük ya da yüksek gösterilmesini ifade eder. Vergi uyumsuzluğu; vergi yükümlülüğünün bilerek düşük ya da yüksek gösterilmesinden veya yanlış bilgilendirme, yanlış anlama, dalgınlık ve benzeri diğer nedenlerden kaynaklanabilir.

Mükelleflerin vergi uyumunu belirleyen beş temel faktör vardır. Bunlar;

- a. Gelir düzeyi,
- b. Vergi oranı,

- c. Vergi incelemesine alınma ihtimali,
- d. Vergi Cezaları
- e. Kamu harcamaları

Yukarıda sıralanan bu faktörler yanısıra, vergi ahlakı, vergi afları, vergi yönetiminin etkinliği gibi bir dizi ekonomik ve sosyo-psikolojik faktör de mükelleflerin vergi uyumu ile ilgili davranışlarının şekillenmesinde etkili olabilmektedir.

Vergi uyumu, vergi gelirlerinin artırılması yanında, vergi uygulamalarında adalet ve etkinliğin sağlanması, vergi bilincinin oluşturulması ve vergi politikalarından beklenen sonuçların alınabilmesi açılarından da oldukça önemlidir. Örneğin, ücret geliri elde edenler nezdinde kaynaktan vergileme yapılırken, kendi işiyle uğraşanların sistematik olarak vergi kaçırımları, vergide adalet duygusunu derinden zedeleyecektir. Aynı şekilde, çok yüksek hayat standartlarında yaşamasına rağmen, bir asgari ücretli kadar dahi vergi ödemeyen kesimlerin varlığı, vergi bilincini olumsuz yönde etkileyecektir.

2. Deneysel Veriler Işığında Vergi Uyumu

1980'li yılların başından itibaren mükelleflerin vergi uyumunu deneysel yöntemler kullanarak analiz edebilmek amacıyla çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Ancak, bugüne kadar yapılan çalışmalara rağmen, vergi uyumu hakkında elde edilen deneysel veriler sınırlıdır. Bunun en önemli nedeni, bireylerin kişisel tercihleri konusunda detaylı ve güvenilir bilgiler elde edilmesinde yaşanan zorluklardır. Doğal olarak, bireyler vergiden kaçınma davranışlarına ilişkin bilgileri saklama eğilimindedirler ve bu tutum deneysel çalışmaları zorlaştırmaktadır. Öte yandan, bireylerin hükümet politikalarına verecekleri tepkileri, bu tür deneyler sonucunda elde edilen verilere tam anlamıyla yansıtmak mümkün değildir.

Bununla birlikte, laboratuvar ortamında yapılan bu tür çalışmalar, insanların vergi, ceza ve vergi incelemesi gibi vergi uyumunu belirleyen faktörlerdeki değişimlere verdikleri tepkilerin test edilmesi suretiyle politika yapıcı ve uygulayıcılarına önemli veriler sağlamaktadır.

Vergi uyumuna ilişkin standart teori Allingham ve Sandmo'nun¹ çalışmasına dayanmaktadır. Buna göre, vergi uyumu aşağıdaki şekilde formüle edilebilir:

$$B = B(g, v, i, c)$$

Burada, (B); bireyin gelirinin vergi idaresine beyan ettiği kısmını, (g); bireyin varsayılan sabit karpayı gelirini, (v); vergi oranını, (i); vergi incelemesine alınma ihtimalini, (c) ise, beyan edilmeyen gelir için ödenecek para cezasını ifade etmektedir. Teoriye göre, birey, vergi idaresine beyan edeceği gelir kısmını sözkonusu faktörleri değerlendirerek belirlemektedir. Beyan edilen gelir (B), (v) vergi oranında vergiye tabi tutulacaktır. Gelirin beyan edilmeyen kısmı için herhangi bir vergi ödenmesi sözkonusu olmayacaktır. Ancak, bireyin bir vergi incelemesine alınması halinde, beyan edilmemiş olan gelir için ödenmesi gereken vergiye ilaveten bir de para cezası ödenecektir. İşte, birey vergi ödemek ile ödememek şeklindeki iki uç nokta arasında, sözkonusu faktörleri gözönünde bulundurarak, kişisel tercihlerini belirlemekte ve bu doğrultuda gelirini beyan etmektedir.

---

¹ Allingham, Michael G. and Agnar Sandmo, (1972), Income Tax Evasion: A Theoretical Analysis, Journal of Public Economics, 1, 323 - 328

Alm, Jackson ve Mckee² yukarıda sayılan faktörlere kamu harcamalarını da ilave etmektedirler. Zira, devletin halktan topladığı vergilerin bir kısmını yine halka iade etmesi bireylerin vergi uyumunu pozitif yönde etkilemektedir. Buna göre, kamu harcamalarını (k) ile tanımlarsak, vergi uyumu;

$B = B(g, v, i, c, k)$ şeklinde ifade edilecektir.

Alm, Jackson ve Mckee³ tarafından yapılan deneyde bu denklemde yer alan faktörler gözönünde bulundurulmuştur. Sözkonusu deney üniversite öğrencileri ile yapılmıştır. Öğrencilere belirli bir gelir sağlanmış, bu gelirlerinin diledikleri kadarını beyan etmeleri ve beyan edilen gelir üzerinden vergi ödemeleri istenmiş, bu sırada öğrenciler vergi incelemesine tabi olma ihtimali ile de karşı karşıya bırakılmış ve eğer vergi kaçıkıkları tespit edilirse para cezası ile cezalandırılacakları belirtilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin ödenen vergiler üzerinden vergi iadesi alabilecekleri de ifade edilmiştir. Bu genel çerçeve içinde farklı politika seçenekleri uygulanarak, öğrencilerin her bir durumda gösterdikleri vergi uyumu davranışları tespit edilmiştir.

Her bir oturumda, öğrenciler beşer kişiden oluşan üç gruba ayrılmış ve her bir öğrenciye bir kimlik numarası verilmiştir. Her bir oturumda 25 tur yapılması planlanmış ancak tur sayısı öğrencilere bildirilmemiştir. Deneyin başında öğrencilerin her birine 10 birim temsili para verilmiş, ayrıca her bir tur başında, kişi başına 2.00, 2.25, 2.50, 2.75 ya da 3.00 birim daha ilave temsili para verilmiştir. Her bir kişiye verilen para miktarı bilgisayar tarafından rastgele belirlenmiştir ve hiçkimse diğerlerinin ne kadar parası olduğunu bilmemektedir. Öğrencilere deney sonunda ellerinde kalan temsili para tutarında nakit para verileceği söylenmiştir.

Bu deney ortamında, denek, gelirinin ne kadarını beyan edeceğine karar vermek zorundadır. Beyan edilen gelir önceden bildirilmiş olan vergi oranında vergiye tabi olacaktır. Gelirin beyan edilmeyen kısmı vergilendirilmeyecektir. Ancak, denek vergi incelemesi ihtimali ile karşı karşıyadır ve eğer incelemeye alınır, o tur ile geçmiş son dört tura ilişkin olarak beyan edilmeyen gelir üzerinden ödenmesi gereken vergi bir kat cezalı olarak alınacaktır. Her turda vergi incelemesine alınacak kişinin tespiti için, her birine bir denegin numarası yazılmış olan toplar kullanılacaktır. Topların konulduğu torbaya, ilave olarak numarasız toplar da konulmak suretiyle, deney grubu dışındaki kişilerin vergi incelemesine alınma ihtimali de dikkate alınmıştır.

Bu deney ortamının hazırlanmasından sonra, denekler her bir turda gelirlerini beyan etmiş, vergilerini ödemiş ve önlerinde yapılan çekilişe göre her turda deneklerden en fazla bir tanesi vergi incelemesine tabi tutulmuştur. Denekler tüm işlemleri kendilerine tahsis edilen bilgisayarlar üzerinden gerçekleştirmişlerdir. Hesaplamalar bilgisayarlar tarafından yapılmıştır. Yapılan oturumlar sonucunda elde edilen verilerin özeti aşağıda yer alan tablodaki gibidir.

---

² Alm, James, Jackson R. Betty, Mckee Michael, 1992, Estimating the Determinants of Taxpayer Compliance with Experimental Data, Nationl Tax Journal, Vol: 45/1, 107 - 114

³ Alm, James, Jackson R. Betty, Mckee Michael, a.g.e.

OTURUM	VERGİ ORANI	PARA CEZASI	İNCELENME İHTİMALİ	VERGİ İADESİ	ORTALAMA VERGİ UYUMU ORANI*
1	0.30	×2	0.04	Yok	0.332
2	0.30	×2	0.04	Var	0.374
3	0.10	×2	0.04	Yok	0.376
4	0.50	×2	0.04	Yok	0.200
5	0.30	×1	0.04	Yok	0.317
6	0.30	×3	0.04	Yok	0.376
7	0.30	×2	0.02	Yok	0.321
8	0.30	×2	0.06	Yok	0.365

*Ortalama vergi uyumu oranı, beyan edilen gelirin gerçek gelire oranıdır ve bir oturumda yapılan tüm turların, bütün denekler için ortalamalarını ifade etmektedir.

Bu tabloda yer alan birinci oturumda, parametreler, gerçek hayatta karşılaşılan oranlar olarak belirlenmiştir. Diğer oturumlarda ise vergi oranı, para cezası, incelenme ihtimali ve vergi iadesi parametreleri değiştirilmek suretiyle her bir durumdaki vergi uyumu oranları tespit edilmiştir. Buna göre, deneyin standart ortalama vergi uyumu oranı 0.332'dir. Bu oran, diğer parametreler sabitken, vergi iadesinin getirilmesiyle ya da vergi oranının azaltılmasıyla artmakta, para cezasının ya da inceleme ihtimalinin azaltılması ile azalmaktadır. Yine bu verilere göre, ortalama vergi uyumu oranı, para cezasının ya da inceleme ihtimalinin artmasıyla artmakta, vergi oranının artırılmasıyla ise azalmaktadır.

Öte yandan, sözkonusu deneyde elde edilen verilerden hareketle, vergi uyumunu belirleyen faktörlerin esneklik katsayıları hesaplanmıştır. Buna göre, gelir düzeyi, vergi oranı, para cezası ve incelenme ihtimali faktörlerinin esneklik katsayıları aşağıdaki gibi tespit edilmiştir.

BAĞIMSIZ DEĞİŞKEN	ESNEKLİK KATSAYISI
Gelir Düzeyi	0.726
Vergi Oranı	-0.522
Para Cezası	0.037
İncelenme İhtimali	0.169

Yukarıdaki tabloda belirtilen esneklik katsayılarının hesaplanmasında, beyan edilen gelir bağımlı değişken, vergi uyumunu etkileyen faktörler ise bağımsız değişken olarak dikkate alınmıştır.

Deney sonucunda elde edilen veriler, teorik yaklaşımları doğrular niteliktedir. Buna göre, gelir düzeyinin esnekliği pozitifdir ve 0.726 gibi oldukça yüksek bir değerdedir. Bu durum, gelir düzeyi ile vergi uyumunun doğru orantılı olduğunu, gelir düzeyi arttıkça vergi uyumunun da arttığını göstermektedir.

Vergi oranı ile vergi uyumu arasında ise ters orantılı bir ilişki sözkonusudur. -0.522 katsayısı, yüksek vergi oranlarının vergi uyumunu azalttığını ifade etmektedir. Zira, yüksek vergi oranı ortamında, beyan edilmeyen gelir kısmı dolayısıyla sağlanan vergi avantajı da yüksek olmaktadır.

Vergi uyumu, para cezalarındaki artışla birlikte artmaktadır. Ancak, esneklik katsayısı 0.037'dir. Görüldüğü üzere, para cezalarının vergi uyumu üzerinde pozitif bir etkisi olmasına rağmen, bu etki sifıra yakındır. Bunun nedeni, vergi incelemesine alınma ihtimalinin çok düşük olmasıdır. Buna göre, vergi incelemesine alınma ihtimali artırılmadığı sürece, para cezalarının çok büyük oranlarda artırılmasının dahi vergi uyumuna önemli bir katkısı olmayacaktır.

Vergi incelemesine alınma ihtimali, vergi uyumunu pozitif olarak etkileyen bir diğer faktördür. Bu ihtimalin artması vergi uyumunu da artırmaktadır. Ancak, esneklik katsayısı çok yüksek değildir. Bunun nedeni, inceleme sayısını ve sıklığını artırmanın kolay olmamasıdır. İncelemeye alınma ihtimalinin artırılmasına ilişkin zorluklar dikkate alındığında, vergi uyumunu artırmada, bu faktörün etkisinin sınırlı olacağı görülmektedir.

3. Ülkemizde Vergi Uyumunun Artırılmasına Yönelik Öneriler

Devlet harcamalarının finansmanında kullanılan temel kaynak vergi gelirleridir. Ancak, vergi gelirlerinin devlet harcamalarını karşılayamaması durumunda, ek kaynağa, yani borçlanma yoluyla finansman teminine ihtiyaç duyulacaktır. Ülkemizde, 1990'lı yıllarında başından itibaren, giderek artan oranda başvurulmuş bir kaynak haline gelen iç ve dış borçlanma, bugün itibarıyla ülke ekonomisini derin bir boç batağına sürüklemiş bulunmaktadır. Aynı dönemde vergi gelirlerindeki artışa bakıldığında ise, reel anlamda marjinal bir artışın olmadığı görülecektir. Türkiye ekonomisinin en ciddi sorunu haline gelen, kamu ve özel sektör yatırımlarını olumsuz yönde etkileyen, ülke insanını yıllardır kemer sıkma politikalarına mahkum eden iç ve dış borç stokunun son altı yıldaki gelişimi aşağıdaki gibidir⁴.

YIL	TOPLAM İÇ BORÇ MİLYAR YTL/MİLYAR DOLAR	TOPLAM DIŞ BORÇ MİLYAR YTL/MİLYAR DOLAR
1999	22.9 / 42.4	
2000	36.4 / 54.2	27.2 / 40.5
2001	122.2 / 84.9	55.7 / 38.7
2002	149.9 / 91.7	92.8 / 56.8
2003	194.4 / 139.3	88.5 / 63.4
2004	224.5 / 167.3	91.7 / 68.4

Tabloda çok açık olarak görüldüğü üzere, son dönemde uygulanan sıkı para ve maliye politikalarına rağmen iç ve dış borç stoku hızla artmaktadır. Bu tablo, artık faiz dışı fazla hesapları yapmanın çok ötesinde tedbirler alınmasının gerekli ve zorunlu olduğunu göstermektedir.

Yapılması gereken, **vergi gelirlerini artırmaktır**. Peki, vergi gelirleri nasıl artırılabilecektir? Yeni vergiler mi konulması gerekmektedir ya da mevcut vergi oranları mı artırılmalıdır? Bu soruların cevabı çalışmamızın bundan önceki bölümünde yer almaktadır. Yapılması gereken vergi uyumunu artırmaktır. Zira, ülkemizde sorun vergi uyumunun çok düşük olmasıdır. İnsanların elde ettikleri gelirin sadece çok küçük bir kısmını beyan etmeleri, alışverişlerinde belge ve kayıt düzenine uymamaları, muvazalı işlemlerle gelirlerini düşük göstermeleri vergi uyum oranlarını düşürmektedir. Sorunun çözümü için teori ile uygulamayı biraraya getirmek gerekmektedir. Bir başka deyişle, vergi uyumunu belirleyen faktörler manipüle edilmek

⁴ Törüner, Yaman, Faiz Dışı Fazla Çözüm Değil, Milliyet, 12.02.2005

suretiyle tek tek bireylerin ve bir bütün olarak toplumun vergi uyumu artırılmalıdır. Bu çerçevede, uygulamaya yönelik olarak önerilerimiz şunlardır.

a) *Denetim elemanlarına, günlük hayatlarında belge verilmemesi durumu ile karşılaşmaları halinde, re'sen vergi cezası kesebilme yetkisi verilmelidir.* Buna göre, bir Maliye Bakanlığı denetim elemanı, yaptığı herhangi bir alışveriş neticesinde kendisine yazar kasa fişi, fatura, perakende satış fişi ya da serbest meslek makbuzu verilmediğini tespit etmesi halinde ilgili gerçek ya da tüzel kişiye re'sen vergi cezası kesecektir. Denetim elemanı, mükellefin bağlı olduğu vergi dairesine olayın tarihi, mahiyeti ve kesilmesi gereken ceza konusunda bir bildirimde bulunacak, vergi dairesi de bu çerçevede hazırlayacağı vergi ceza ihbarnamesini mükellefe tebliğ edecektir. Denetim elemanı, olayın vukuu anında ve takip eden süreçte kimliğini açıklamayacaktır. Böylece, mükellefler nezdinde, her bir müşteri, vergi denetim elemanı olması ihtimali ile algılanacak ve dolayısıyla da mükellefler belge verme konusunda daha hassas olacaktır. Burada çok önemli olan husus, sözkonusu tespitin yapılması, yani mükellefin belge vermediğinin tespiti halinde, uygulanacak vergi cezasının caydırıcı nitelikte olmasıdır.

Bizim önerdiğimiz bu uygulamanın benzeri, fahri trafik müfettişliği kapsamında ülkemizde yıllardır uygulanmaktadır. Trafik kurallarına uyulmasını sağlamak amacıyla böyle bir uygulama yapılırken, en az trafik sorunu kadar, belki de ondan çok daha önemli olan vergi uyumunu sağlama konusunda benzeri bir uygulamanın yapılmıyor olması bizce önemli bir eksikliklerdir. Kaldı ki, bizim önerimizde, denetim işini, fahri müfettişler değil, asli görevi zaten vergi incelemesi yapmak olan kamu denetim elemanları yapacaktır.

Bu şekilde vergi denetimi yaygınlaştırılmış olacak ve mükelleflerin incelemeye tabi olma ihtimali artırılabilecektir. Bu ihtimalle birlikte caydırıcı nitelikte cezaların da uygulanması, bir önceki bölümde belirtildiği üzere vergi uyumunu artıracaktır.

b) Kamu harcamalarının niteliği de vergi uyumunu artıran önemli faktörlerden birisidir. Bu anlamda, genel olarak kamu harcamalarında verimlilik artırılmalı, yolsuzluklar önlenmelidir. Bireylerin, ödedikleri vergilerin kamu hizmeti olarak kendilerine döndüğünü bilmeleri, vergi uyumunu artıracaktır.

*Kamu harcamaları çerçevesinde, bizim önerimiz, vergi iadesi uygulamasının kapsamının genişletilmesidir*⁵. Vergi iadesine konu edilecek harcama kalemlerinin, bireylerin her türlü harcamalarını kapsayacak şekilde genişletilmesi, bireylerin ödedikleri vergilerin bir kısmını kamu harcaması olarak geri alabilmelerine imkan tanıyarak vergi uyumunu olumlu yönde etkileyecektir.

c) *Vergi oranları düşürülmelidir.* Çalışmamızın önceki bölümünde belirtildiği üzere, yüksek vergi oranları vergi uyumunu olumsuz yönde etkilemektedir. Zira, yüksek vergi ortamında, vergi ödememenin getirisi yükselmektedir. Özellikle mal ve hizmetler üzerinden alınan vergilerde oranların düşürülmesi, hem kayıtlı işlem sayısının artması suretiyle bu vergilerden elde edilen geliri artıracak, hem de alım satımın kayıt altına alınması, kişi ve kurumların gerçek gelirlerinin tespit edilmesini sağlayarak gelir ve kurumlar vergisi hasılatlarını yükseltecektir.

---

⁵ Özpehriz, Niyazi, Vergi İadesi, Özel Gider İndirimi ve Sahte Belge Sorunsalı, Vergi Dünyası, Kasım 2002, 132 - 139

d) *Bireylerde vergi bilinci oluşturulmalıdır.* Bunun için, ilköğretimden başlayarak öğrencilere bu bilinç aşılanmalı, vergi ödemenin bir vatandaşlık görevi olduğu öğretilmelidir. Bu konuya, ilköğretim ve lise müfredatında yer verilmeli, ders kitaplarında verginin sosyal ve ekonomik boyutları işlenmelidir.

Yetişkinler arasında vergi bilincini oluşturmak amacıyla, bir yandan görsel ve işitsel iletişim araçları kullanılarak yaygın ve yoğun bir biçimde, verginin ülke ekonomisi için önemi anlatılmalı, diğer yandan da, vergiye ilişkin ödevlerini gerektiği gibi yerine getirmeyenler **cavdırıcı nitelikte** yaptırımlar uygulanmak suretiyle vergiye uyuma davet edilmelidir.

Sonuç

Mükellefler tarafından vergiye ilişkin yükümlülüklerin tam olarak yerine getirilmesi ve ödenmesi gereken verginin eksiksiz olarak beyan edilmesi anlamına gelen vergi uyumu, devletlerin en önemli finansman kaynağı olan vergi gelirlerinin nitelik ve niceliğini belirleyen temel yapıtaşlarından bir tanesidir. Vergi uyumunu belirleyen beş temel faktör; gelir düzeyi, vergi oranı, vergi incelemesine alınma ihtimali, vergi cezaları ve kamu harcamalarıdır. Vergi gelirlerinin artırılması, mükelleflerin vergi uyumunun artırılmasına bağlıdır. Bu anlamda, vergi uyumu kavramının net bir şekilde tanımlanması ve vergi uyumunu belirleyen faktörlerin vergi uyumunu ne yönde ve hangi oranda etkilediğinin tespit edilmesi, bu faktörlerin manipüle edilmesi suretiyle mükelleflerin vergi uyumunun ve dolayısıyla da vergi gelirlerinin artırılmasını sağlayacaktır. Yüksek iç ve dış borç stoku ile karşı karşıya olan ülkemizde, vergi gelirlerinin öneminin çok daha fazla olduğu açıktır. Ülkemizi sözkonusu borç batağından kurtarmanın yegane yolu vergi gelirlerinin artırılmasıdır. Bunu ise, yeni vergiler koymak ya da mevcut vergi oranlarını yükseltmek yerine, mükelleflerin vergi uyumunu artırmak suretiyle gerçekleştirmek gerekmektedir. Bu kapsamda; denetim elemanlarına, günlük hayatlarında belge verilmemesi durumu ile karşılaşmaları halinde, re'sen vergi cezası kesebilme yetkisi verilmesi, vergi iadesinin kapsamının genişletilmesi, vergi oranlarının düşürülmesi ve bireylerde vergi bilincinin oluşturulması uygulamalarının ülkemizde vergi uyumunu artırmaya katkıda bulunacağı düşünülmektedir.